

Makale Türü	Mart 2022	Cilt	Sayı
Araştırma Makalesi	Başvuru Tarihi: 28.02.2022 Kabul Tarihi: 23.03.2022	2	1

“TARLADA ÇALIŞAN KADIN OLMAK” OLGUSU ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA: SİLİFKE ÖRNEĞİ

Tuğçe AKARÇAY*

Öz

Dünyada ve ülkemizde yapılan araştırmalar, kadın sorunlarına birçok açıdan yaklaşmıştır. Kadın cinayetleri, çocuk yaşta evlilikler, kadına yönelik şiddet, kadın-erkek eşitsizliği, işyerlerinde farklı ücret politikaları, eğitimde eşitsizlik gibi sorunlar kadınların karşı karşıya kaldığı sorunlardan bazılarıdır. Bununla birlikte kadın, çalışma hayatı boyunca çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Özellikle ağır işlerle uğraşan, düşük ücretlerde çalışan, tarlada işçi olan kadınların iş hayatlarında yaşadığı sorunlar sosyal hayatlarını da psikolojik durumlarını da önemli bir boyutta etkilemektedir. Bu araştırmanın amacı tarlada işçi olarak çalışan kadınlar için çalışmanın anlamını keşfetmek, kadınların çalışırken karşılaştıkları psikososyal sorunları tespit edip nasıl bir sosyal hizmet müdahalesine ihtiyaçları olduğunu tartışmaktır. Konu hakkında yapılan bu araştırmanın, literatürdeki eksikliğin giderilmesi ve konu üzerine çalışacak kişilere yol göstermesi adına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Mersin'in Silifke ilçesindeki tarlalarda gerçekleştirilen araştırmanın örneklemini 15 kadın oluşturmaktadır. Araştırmada yer alacak ilk kadına pilot görüşme gerçekleştirilerek ulaşılmıştır. Toplamda 15 kadına kartopu örneklem yöntemiyle ulaşılmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desen kullanılmış olup yarı yapılandırılmış mülakatlarla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler, görüşülen kişilerden izin alınarak ses kaydına alınmış, kişilerin mahremiyetini koruyacak şekilde Word dosyasına aktarılmıştır. Elde edilen veriler MAXQDA 2022 programı ile çözümlenmiştir. Elde edilen verilere göre tarlada çalışan kadınlar “tarlada çalışan kadın” olmayı “yorgunluk, zor şartlarda çalışmak, gereklilik” olarak gördükleri gibi “güç, emeğinin karşılığını almak, stres atmak” olarak da görmektedir. Ayrıca kadınların yaşadığı psikososyal sorunların oldukça fazla olduğu, bu konuda devlet veya işveren desteğinin yetersiz kaldığı, yapılması gereken çalışmaların mikro, mezo ve makro düzeyde olması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Sorunları, Fenomenoloji, Tarlada Çalışan Kadın, Nitel Araştırma

A QUALITATIVE RESEARCH ON “BEING A WOMAN WORKING IN THE FIELDS”: SİLİFKE EXAMPLE

Abstract

Studies conducted in the world and in our country have approached women's problems from many perspectives. Femicides, child marriages, violence against women, inequality between men and women, different wage policies in the workplace, inequality in education are some of the problems faced by women. However, women face various problems throughout their working life. Particularly, the problems experienced by women who are engaged in heavy work, working at low wages and working in the fields affect their social lives and psychological states to a significant extent. The aim of this research is to discover the meaning of working for women working in the field, to identify the psychosocial problems women face while working and to discuss what kind of social work intervention they need. It is thought that this research on the subject will contribute to the elimination of the deficiency in the literature and to guide the people who will work on the subject. The sample of the research carried out in the fields in Silifke district of Mersin consists of 15 women. The first woman to take part in the study was reached by conducting a pilot interview. A total of 15 women were reached by snowball sampling method. In the research, phenomenological design, one of the qualitative research designs, was used and in-depth interviews were conducted with semi-structured interviews. The interviews were audio-recorded with the permission of the interviewees, and transferred to a Word file in a way that protects the privacy of the individuals. The obtained data were analyzed with the MAXQDA 2022 program. According to the data obtained, women who work in the fields see being a "women working in the field" as "tiredness, working in difficult conditions, a necessity" as well as "power, getting the reward of their labor, relieving stress". In addition, it has been concluded that the psychosocial problems experienced by women are quite high, the state or employer support is insufficient in this regard, and the studies that need to be done should be at micro, mezo and macro levels.

Keywords: Women's Problems, Phenomenology, Women Working in the Field, Qualitative Research

* Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, tugceakarcay13@gmail.com, 0000-0003-3187-3456

Giriş

1950'lere kadar Türkiye istihdamında birinci sırada yer alan tarım, yıllar içerisinde giderek azalmıştır. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda geniş bir coğrafyaya rağmen tarıma dayalı bir üretimden, yok denebilecek kadar az sanayiden ve nüfustan bahsetmek mümkündür. 1940'lı yılların sonları, ülkemiz için değişimin başladığı zamanlardır. Tarımda makine kullanımıyla birlikte önce işgücünde azalma olmuştur. Tarımda istihdam edilemeyen insanlar, ücretli iş bulabilmek umuduyla büyük şehirlere göç etmeye başlamıştır. Üretimin dönüşümü ile ortaya çıkan işgücü fazlalığı, bir yandan tarımda ücretli işçiliğin artışına diğer yandan tarımda makineleşme nedeniyle ortakçılık sisteminin kaybolmaya başlamasına neden olmuştur. Bu süreç içinde ortaya çıkan topraksız köylülerden oluşan geniş bir işgücü fazlalığı, tarımdaki ücretli işçi istihdamını arttırmıştır (Kıray, 1999: 154-162).

TÜİK verilerine göre 2020 yılında tarım sektöründe 4 milyon 716 bin kişi istihdam edilmiştir. Bu sayı, Türkiye'deki istihdamın sektörel dağılımına bakıldığında %17,6 oranına tekabül etmektedir (TÜİK, 2020). Gelişmişlik seviyeleri ne olursa olsun, tarım her ülke için stratejik öneme sahiptir. Tarım istihdamının Türkiye'de giderek azaldığı her ne kadar elde edilen verilerle bilinse de tarım, Türkiye ekonomisinde hala büyük önem arz etmektedir. Aynı zamanda tarım, ülkemizde kadınların oransal olarak en fazla istihdam edildiği sektördür (Aydoğdu, 2019: 380).

Kadınlar, her dönemde ekonomik ve toplumsal yaşamın önemli bir yanını oluşturmuştur. Yerleşik hayata geçişten bu yana var olan tarımsal faaliyetler, üretim ve tüketim biçimlerinde yaşanan coğrafyaya, bağlı olunan kültüre ve elde edilen ürüne göre farklılık gösterebilir de günümüzde “tarımın feminizasyonu” olarak kavramlaştırılan “kadının tarımdaki emeği” giderek artmaktadır. Çalışma hayatının hemen her alanında toplumsal cinsiyet eşitsizliği yaşanmaktadır. Tarımsal üretimde bu eşitsizlik daha da görünür hale gelmiştir (Candan ve Günel, 2015: 11). Geçmişten günümüze kadının tarımdaki emeği yadsınamaz düzeydedir ancak her sektörde olduğu gibi tarım sektöründe de kadın emeğine yeterince değer verilmemektedir.

Çalışmanın amacı Mersin'in Silifke ilçesindeki tarlalarda çalışan kadınların bakış açılarıyla “tarlada çalışan kadın olmak” kavramının anlamını keşfetmek, onların yaşadığı psikososyal sorunları tespit edip bu sorunların çözümü hakkında kadınlarla yapılan görüşmeler çerçevesinde çözüm bulmaktır. Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinin sebebi ise konu hakkında literatürdeki eksikliğin fark edilmesidir. Daha önce literatürde gerçekleştirilen çalışmalar genelde Karadeniz ya da Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni kapsamaktadır. Ayrıca çalışmalarda genellikle mevsimlik gezici işçilerden bahsedilmiştir. Bu açıdan bakıldığında çalışma, hem Akdeniz Bölgesi'ni kapsamaması hem de mahalli mevsimlik işçiler ve sorunları hakkında bilgi edinilmesi açısından önem teşkil etmektedir.

Kırsal Kesimde Kadın

Türkiye’de kırsal alanların tanımlanmasıyla ilgili bir belirsizlik olduğu bilinmektedir. Kırsal alanların tanımına dair Türkiye’deki ilk tanımlama 1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanunu’nda yapılmıştır. Nüfusu iki binden az yerleşimlere köy; nüfusu iki bin ile yirmi bin arasındaki yerleşimlere kasaba ve nüfusu yirmi binden fazla olan yerleşimlere şehir denmektedir (442 sayılı Köy Kanunu). Erdoğan’a (2009: 1) göre ise Türkiye’de kırsal alan ve kentsel alan tanımlaması yetersizdir. Günümüzde kent olarak tanımlanan birçok yerleşim yeri kırsal özellikler gösterirken, kırsal alan olarak tanımlanan birçok yerleşim de kentsel özellikler gösterebilmektedir. Ülkenin güneyindeki kıyılarda yer alan turizm bölgeleri bunlara en iyi örnektir. Türkiye’de kesin bir kır kent ayrımı olmadığı hakkında başka bir örnek ise TÜİK çalışmalarında görülmektedir. Hane halkı anketlerinde yirmi binden az nüfusu olan yerler, tarım istatistiklerinde ise beş binden az nüfusu olan yerler kır olarak kabul edilmiştir (Erdoğan, 2009: 2). İmar ve İskân Bakanlığı (Günümüzdeki Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı) ve Devlet Planlama Teşkilatı’nın yaptığı çalışmalarda ise nüfusu on binden fazla yerleşim yerleri, kent olarak kabul edilmiştir (Erdoğan, 2009: 8).

Tanımı ne olursa olsun kırsal alanın imkanları kent imkanlarından bir hayli azdır. Ağır yaşam koşulları, sağlık hizmetlerine ulaşmada sorun yaşama, güven ortamının sağlanamaması, temel altyapı hizmetlerinin gelişmemiş olması kırsal kesimde yaşanan başlıca sorunlardır (Kasımoğlu, 2006: 70). Bu sorunlara kadınların kırsaldaki konumu da eklenince içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Kadına atfedilen değer yargıları, düşük statü, kadının kendi bedeni ile ilgili aldığı kararlarda etkili olamaması, erken yaşta evlilik, aile planlaması bilincinin tam olarak yerleşmemesi yaşamlarını olumsuz etkilemektedir. Bunlara paralel olarak çok çocukluluk, kadın doğum hastalıkları konusundaki bilgisizlik, çevre baskısı, sosyal güvenlik sistemlerine kayıtlı olamama gibi unsurlar da kadınların yaşamını olumsuz etkilemektedir (Kasımoğlu, 2006: 9-10). Tüm bu olumsuzluklara rağmen kadının kırsal alandaki etkinliği oldukça fazladır ancak özellikle kırsal kesimdeki kadına yeterince değer verilmemektedir.

Mevsimlik Mahalli Tarım İşçiliği ve Kadın

Mevsimlik tarım işçiliği, tarımsal üretimde meydana gelen işgücü açığının karşılanmasına yönelik mevsimsel olarak gerçekleşen bir işçilik türüdür. Mevsimlik tarım işçisi olarak çalışanlar, çalışmak için çıktıkları nokta açısından “mahalli” ve “gezici” olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar. İki grubu birbirinden ayıran en önemli fark, mahalli olanlar buldukları bölgelerde gününbirlik çalışanlardan oluşurken, gezici olanlar yaşadıkları bölgelerden çalıştıkları bölgelere göç edenlerden oluşmaktadır (Özbekmezci ve Sahil, 2004: 262). Mevsimlik gezici tarım işçiliği, tarım işlerinin yoğunlaştığı zamanlarda, ürüne ve işçi talebine göre, bir tarımsal alandan başka bir tarımsal alana doğru çoğunlukla aileler ile birlikte yer değiştirilen mevsimlik tarım işçiliği türüdür

(Uyan Semerci vd., 2014: 11). Mevsimlik mahalli tarım işçiliği ise, kendi yerleşim yerinde yaşamakla birlikte tarımsal faaliyetlere kısa süreli katılma gerçekleştirilen; ücret, maaş veya yevmiye karşılığı çalışılan işçilik olarak tanımlanabilmektedir (Beleli vd., 2013: 8).

Tarımsal üretimde kadınların konumu 4 grupta toplanmaktadır:

- a. Büyük işletmelerde kadınlar tarlada çalışmazlar. Tarımsal üretimin, üretime doğrudan katılma işleri dışındaki (yönetim, üretim kararı verme, pazarlama vb.) işler erkeğin işi olarak atfedilmiştir.
- b. Orta büyüklükteki işletmelerde erkekler mekanik işlerle ve pazar işleriyle ilgilenirken, kadınlar emek yoğun işlerle uğraşmaktadır.
- c. Aile işletmelerinde erkekler tarım dışı işlerle uğraşırken, kadınlar emek yoğun tarım işlerini yürütmektedir. Bu tür işletmelerde özellikle bitki ve sanayi türü tarım yapılması durumunda kadın, el emeğine dayalı olan çapa, hasat gibi işleri yapmak durumunda kaldığından kadının çalışma yükü daha fazladır.
- d. Topraksız ya da az topraklı ailelerde kadın ve erkek, evin geçimi için başkalarının işlerinde çalışmak durumundadır. Bunun için hem kadın hem erkek, mevsimlik işgücü olarak buldukları yerlerde işçi olarak çalışmaktadır. Bu tür ailelerde kadın hem işçi olarak tarımsal üretimin hem aile işlerinin hem bahçe işlerinin hem de hayvanların bakımının sorumluluğunu üstlenmektedir (Anonim, 2000).

Bu açıdan bakıldığında tarımsal üretimde kadının yeri 4 grupta da yadsınamaz derecededir. Özellikle topraksız ya da az topraklı ailelerde kadının emeği diğer gruplara oranla daha fazladır.

Tüm anlatılanlardan yola çıkarak; mevsimlik tarım işçiliğinde, kadınlar açısından bakıldığında esas sorun, kadının hem tarım işini hem de aile işlerini yaparak toplam işin çok önemli bir kısmını sırtlanmasıdır (“Mevsimlik Gezici Tarım”, 2021). 22 Ekim 2021 tarihinde “İklim Haber” internet sitesinde yayınlanan Yalçınıyigit ve Bagatır’ın (2021) yaptığı bir araştırmada kadınların bu yükü sırtlanmasını ayrıntılı bir şekilde şöyle anlatmışlardır: “Kadın, sabah saat 5’te, erkekler de yaklaşık bir saat sonra uyanır. Kadın aileyi işe hazırlar. Yataklar toplanır, bir gün önceden hazırlanan yemekler çıkarılır. Çocuk varsa çocuğun bakımı yapılır. Saat 7’de bahçeye giderler. Saat 9 gibi bir mola verilir ve çalışmanın ardından kadın, yemeği hazırlar. Tekrar çalışmaya dönülür, sonra öğle yemeği için mola verilir ve aynı hazırlığı kadın, yine yapar. Saat 16 gibi yine bir mola verilir. Kadın, çayı hazırlar, erkek sigarasını içer. Akşam 7’ye kadar çalıştıktan sonra çadıra/eve gelirler. Erkek duşunu alır, oturur. Varsa kız çocukları ve kadınlar akşam yemeğini ve ertesi günün yemeğini hazırlarlar. Çocukların bakımı yapılır, çadırın içi/ev temizlenir, gerekiyorsa sıcak su hazırlanır. Erkek odun getirmesi gerekirse getirir, o kadar. Sabah saat 5’te uyanan kadın, saat 23 gibi uyur. 18 saat ayakta. Kadın yaptığı işlerden hiç para almaz. Kadının tüm ihtiyaçları erkek tarafından karşılanır. Bu hayatın

içerisinde yeri maalesef çok yok. Tek başına çarşıya gidemez, kazanılan parayı kontrol edemez.” (“Mevsimlik Gezici Tarım”, 2021). Bu analiz, fındık toplayan mevsimlik gezici işçilerle yapılan bir araştırmadan alınmıştır. Mevsimlik gezici işçiler ile mevsimlik mahalli işçilerin arasında kadınların yaşadığı sorunlar açısından bir fark bulunmamaktadır. Belki de tek fark mevsimlik mahalli işçilerin gece olduğunda geçici bir evde ya da çadırda değil de kendi evlerinde uyumasıdır. Analizin bu çalışmaya aktarılmasının sebebi tarlada/bahçede çalışan kadınların yaşadığı sorunların sadece tarla/bahçe içinde yaşanan sorunlar olmadığını anlatmaya çalışmaktır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Mersin’in Silifke ilçesinde yapılan araştırma, tarlada çalışan kadınlara göre “tarlada çalışan kadın” olmanın ne anlam ifade ettiği veya bir kadın olarak tarlada çalışmanın nasıl bir durum olduğu, tarlada çalışan kadınların yaşadığı zorlukların neler olduğu, iş-aile yaşamında onlara düşen sorumluluğun hangi düzeyde olduğu sorularına yanıt aranmak üzere yapılmıştır. Bu bağlamda araştırmada, toplumsal anlamda “tarlada çalışan kadın olmak” algısının ne düzeyde olduğuna, tarlada çalışan kadınların psikososyal sorunlarının neler olduğuna ve bu sorunların azaltılması adına neler yapılması gerektiğine dair tarlada çalışan kadınların düşüncelerini ortaya koymak amacıyla nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desen kullanılmıştır. Nitel yöntem; gözlem, doküman analizi ve görüşme gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). İnsanlar daimi olarak deneyimler edinirler. Bu deneyimler, onların iç dünyalarını biçimlendirir. Fenomenoloji deseni de, bu iç dünyanın betimlenmesine yönelik bir desendir (Schwandt, 1997). Fenomenolojik desende, araştırılacak olgu ve durumlarla ilgili deneyimlere sahip katılımcılar, araştırmacı tarafından seçilmektedir (McMillan, 2004).

Araştırma Soruları

- Tarlada çalışan kadınların “tarlada çalışan kadın olmak” kavramına yönelik algıları nelerdir?
- Tarlada çalışan kadınların yaşadığı psikososyal sorunlar nelerdir?
- Tarlada çalışan kadınların aile-iş yaşamındaki dengeleri ne düzeydedir?
- Tarlada çalışan kadınların tarlada çalışma memnuniyetleri ne düzeydedir?
- Tarlada çalışan kadınların iş-ücret doyumuna hakkındaki düşünceleri nelerdir?
- Tarlada çalışan kadınların daha iyi koşullarda çalışabilmesi, daha mutlu olabilmesi adına yapılması gerekenler nelerdir?

Araştırma Grubunun Belirlenmesi

Araştırma grubu 2021 yılında Mersin’in Silifke ilçesinde ikamet eden ve tarlada çalışan kadınlardan oluşmaktadır. Araştırma grubu belirlenirken kartopu örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında araştırmaya katılmayı kabul eden ve tarlada çalışan 15 kadınla görüşme gerçekleştirilmiştir.

Veri Oluşturma Süreci

Görüşmelere başlamadan önce katılımcılar, görüşmenin içeriği ve amacı hakkında bilgilendirilmiş, görüşmelerin gizliliği ve gönüllü katılım hususlarına değinilmiştir. Katılımcılara görüşmelerin ses kaydı ile kaydedilmesine ilişkin bilgiler aktarılmış, katılımcıların bilgilendirilmiş onamları alınmıştır. Katılımcıların gizliliğini koruyabilmek amacıyla isimler K1, K2..., K15 şeklinde kodlanmıştır. Yapılan derinlemesine görüşmeler, katılımcıların rahat hissettikleri ve gizlilik hususunda bir probleme neden olmayacak mekanlarda gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin süresi 25 dakika ile 50 dakika arasında değişmekte olup görüşmeler ortalama 33 dakika sürmüştür. Yapılan görüşmelerin ses kayıtları ve araştırmacının alanda yaşadığı deneyimler Word belgesine eksiksiz bir şekilde aktarılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Tematik analiz gerçeği yansıtan ve gerçeğin üzerindeki örtüyü kaldırmaya fayda sağlayan bir yöntem olarak ifade edilmektedir (Braun ve Clark, 2019). Verilerin analiz edilmesinde nitel veri analiz programı olan MAXQDA 2022 kullanılmıştır. Analiz yapılırken, elde edilen veriler birçok kez okunmuş olup kadınların ifadelerinin özü anlaşılmasına çalışılmıştır. Araştırmacı tarafından deşifre edilen görüşmeler bu programa aktarılarak bulgular kısmında ifade edilen altı ana temaya ulaşılmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılım gösterenlerin sosyo-demografik özellikleri ve katılımcıların görüşmeler sırasında verdikleri bilgiler bu bölümde açıklanmaktadır. Araştırmaya katılanlar tarlada çalışan kadınlar olup, görüşmeye dahil olan 15 kişiden veri elde edilmiştir. Tablo 1’de katılımcıların sosyo-demografik özellikleri gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Öğrenim Durumu	Medeni Durumu	Çocuk Sayısı
K1	55	İlköğretim	Evli	2
K2	52	İlköğretim	Evli	2

*“Tarlada Çalışan Kadın Olmak” Olgusu Üzerine Nitel Bir
Araştırma: Silifke Örneği*

K3	30	İlköğretim	Evli	1
K4	45	İlköğretim	Evli	2
K5	55	İlköğretim	Evli	3
K6	53	İlköğretim	Evli	2
K7	25	Lisans	Evli	1
K8	55	Lise	Evli	2
K9	48	İlköğretim	Evli	2
K10	38	İlköğretim	Evli	2
K11	55	İlköğretim	Evli	2
K12	28	Lisans	Evli	1
K13	42	İlköğretim	Evli	2
K14	62	Okuma yazma biliyor	Evli	4
K15	32	Lise	Evli	2

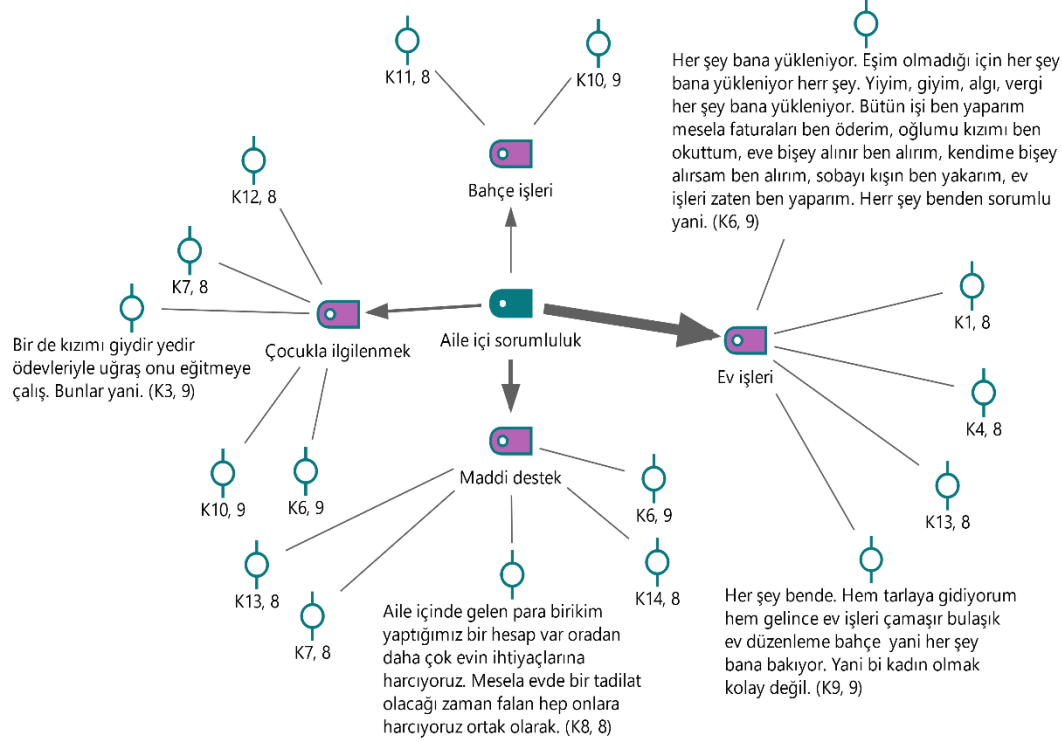
Araştırmaya katılan tarlada çalışan kadınlardan yalnızca birinin sadece okuma yazma bildiği, katılımcıların çoğunun ilköğretim mezunu olduğu (10 kişi), ikisinin lise mezunu olduğu ve ikisinin de lisans mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların tamamı kadınlardan oluşmakta, katılımcıların yaşları 25 ila 62 arasında değişiklik göstermektedir. Ayrıca katılımcıların tamamının evli ve çocuk sahibi olduğu bilinmekle birlikte çocuk sayıları da çoğunluk (10 kişi) 2 olmak üzere 1 ila 4 arasında değişiklik göstermektedir.

Analiz sonuçlarını görsel bir şekilde ortaya koyabilmek adına ana tema ve alt temalara yönelik tematik analizler yapılmıştır. Elde edilen kodlar doğrultusunda kelime frekans analizi ve kod alt kod bölümler modeli kullanılmıştır.

Kelime frekans analizi ile “Tarlada Çalışan Kadın Olmak” algısına yönelik anahtar kelimeler belirlenmiştir. Analizin yapılabilmesi için MAXQDA 2022 programından faydalanılmıştır. Bu kapsamda elde edilen mülakatlar listelenmiş, sözcüksel tarama yapılmıştır. Bazı kelimeler tek başına bir anlam ifade etmediği için hariç (fakat, ancak, daha, veya, gibi, ayrıca vb. gibi kelimeler) tutulmuştur. Yapılan kelime frekans analizi sonucunda “Tarlada çalışan kadın olmak” algısına yönelik tespit edilen kelimeleri görselleştirmek amacıyla kelime bulutu oluşturulmuştur.

1.1.Aile İçi Sorumluluk

Tarlada çalışan kadınlara aile içi sorumluluklarının ne olduğunu dair sorular yöneltilmiş, elde edilen cevaplar Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. Aile İçi Sorumluluk Koduna Yönelik Görüşlerin Dağılımını Gösteren Kod Alt Kod Bölümler Modeli

Şekil 2’de de görüldüğü üzere kadınlara yöneltilen aile içi sorumluluklarına dair sorulara kadınların verdiği cevaplar “bahçe işleri”, “ev işleri”, “çocukla ilgilenmek” ve “maddi destek” olmak üzere dört kodda toplanmıştır. Katılımcıların tamamı aile içinde kendilerine yüklenen sorumluluğun “ev işleri” olduğunu söylemektedir. Evde yapılacak her işin kendilerinde olduğunu aktaran bir katılımcı şöyle söylemiştir:

“Her şey bana yükleniyor. Eşim olmadığı için her şey bana yükleniyor herr şey. Yiyim, giyim, algı, vergi her şey bana yükleniyor. Bütün işi ben yaparım mesela faturaları ben öderim, oğlum kızımı ben okuttum, eve bişey alınır ben alırım, kendime bişey alırsam ben alırım, sobayı kışın ben yakarım, ev işleri zaten ben yaparım. Herr şey benden sorumlu yani.” (K6)

Bir diğer katılımcı da yine bu konudan şu şekilde bahsetmiştir:

“Her şey bende. Hem tarlaya gidiyorum hem gelince ev işleri, çamaşır, bulaşık, ev düzenleme, bahçe... Yani her şey bana bakıyor. Yani bir kadın olmak kolay değil.” (K9)

Sadece ev işlerinin kendilerinde olduğunu aktaran bir katılımcı da şu şekilde anlatmıştır:

“Yuvayı dışı kuş kurar hesabı o yuvayı geçindirmek de geleneklerimizde bayanlara ait gibi görünüyor yani evin işini bayanlar hallediyor.” (K2)

Bunlara ek olarak katılımcılardan 7’si “ev işleri” dışında “maddi destek” kavramını da dile getirmişlerdir. Katılımcılar bu konudan şu şekilde bahsetmiştir:

“Bazı ihtiyaçlarda parasal olarak ben destek veriyorum. Örnek verecek olursam mesela oğlum evleneceğinde alınacak şeyler vardı onun için her gün tarlada çalışıp o parayı biriktirdim.” (K14)

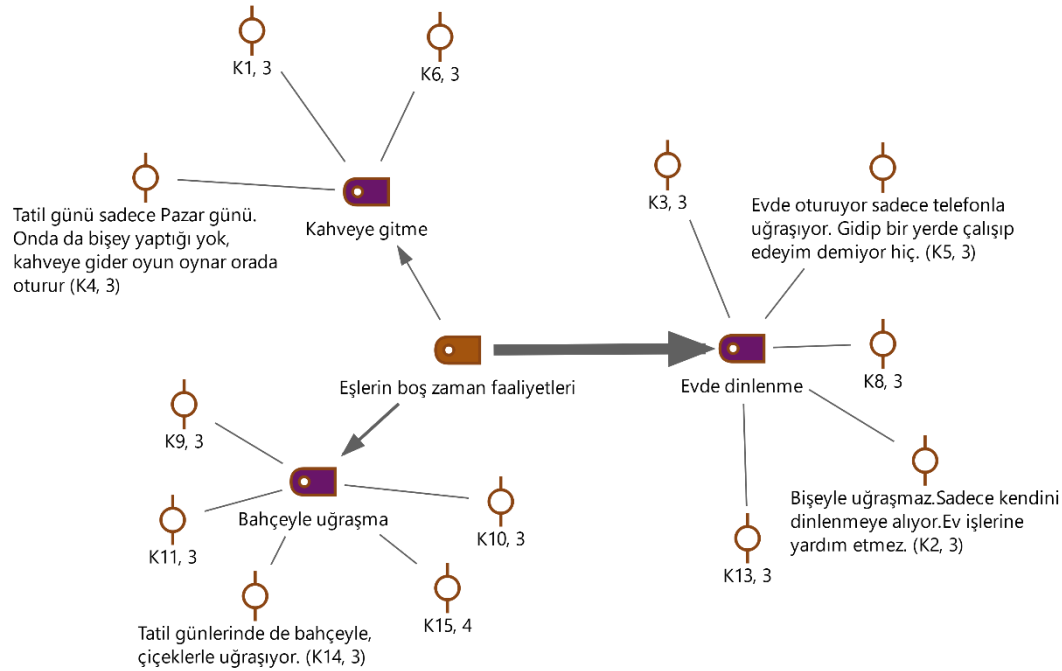
“Aile içinde gelen para birikim yaptığımız bir hesap var oradan daha çok evin ihtiyaçlarına harcıyoruz. Mesela evde bir tadilat olacağı zaman falan hep onlara harcıyoruz ortak olarak.” (K8)

Tüm bunların dışında “ev işleri” kavramı ile birlikte “bahçe işleri” ve “çocukla ilgilenmek” kavramlarını da dile getiren katılımcılar bulunmaktadır. Örneğin K10, aile içi sorumluluk olarak “çocukla ilgilenmek” kavramına şu şekilde değinmiştir:

“Kendimin ve çocuklarımın ihtiyacı için çoğunlukla. Okul ihtiyaçları için. Kitapları, kalemleri, cetvelleri, defterleri, çantaları, kıyafetleri hep ben alırım.” (K10)

1.2. Eşlerin Boş Zaman Faaliyetleri

Araştırmacılara eşlerinin tatil günlerinde, boş vakitlerinde hangi faaliyetlerle uğraştığı hakkında sorular sorulmuş ve verilen cevaplar “bahçeye uğraşma”, “kahveye gitme” ve “evde dinlenme” şeklinde kodlanmıştır.

Şekil 3. Eşlerin Boş Zaman Faaliyetleri Koduna Yönelik Görüşlerin Dağılımını Gösteren Kod Alt Kod Bölümler Modeli

Katılımcıların 7’si eşlerinin tatil günlerinde sadece evde dinlendiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar eşlerinin tatil gününde yaptığı faaliyet hakkında şöyle söylemiştir:

“Bişeyle uğraşmaz. Sadece kendini dinlenmeye alıyor. Ev işlerine yardım etmez.” (K2)

“Evde genelde. Bahçe işleri, ev işleri. Gezmeye fırsat olmuyor. Haftada 1 gün izni olduğu için evde dinlenmek istiyor. O şekilde geçiyor.”(K3)

Katılımcıların 5’i eşinin tatil günlerinde sadece bahçeyle uğraştığını ve 3’ü de sadece kahveye gittiğini belirtmiştir.

2. Çalışma Hayatı

Katılımcılardan elde edilen ücretlerin alınıp değerlendirilme bilgisi, günlerinin nasıl geçtiği, hayal ettikleri meslekler, tarlada çalışma sebepleri gibi veriler beş alt başlık altında değerlendirilmiş ve kodlar haline getirilmiştir.

2.1. Ücretlerin Değerlendirilmesi

Ücretlerin değerlendirilmesi alt temasının daha iyi anlaşılması adına bu tema “Ücretlerin alınması” ve “Elde edilen ücretlerin harcanması” şeklinde iki alt başlık altında ele alınmıştır.

• Ücretlerin alınması

“Ücretlerin alınması” başlığı, katılımcılara sorulan “Çalıştığınız süre boyunca elde ettiğiniz ücretleri ne zaman, kim vasıtasıyla alıyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar neticesinde oluşturulmuştur. Katılımcıların neredeyse tamamı (12 kişi) ücretleri çavuş vasıtasıyla aldığını belirtmiştir. Ücretlerin kim tarafından ve ne zaman dağıtıldığı şu şekilde anlatılmıştır:

“Şimdi bizim bi patron var bi de çavuş var. Çavuş patrone dan parayı alır, bize o dağıtır. Biz patronu çok görmeyiz ama çavuşla aynı tarlada çalışır ederiz. Tarlada işimiz biter bitmez almıyoz tabi. 15 güne bir, 20 güne bir alırız ama çok ihtiyacı olan oldu muydu çavuşa söyler onunki erken verilir.” (K4)

“Canım çavuş dağıtır paraları. Sonra dağıtılır genelde. Arada ihtiyacı olana verilir hindi mesela 10 gün 15 gün çalışırsın ihtiyacın var mı diye sorarlar önce gittiğimiz yerde öyleydi hindi burada naal bilmem. 40 gün 1 ay gidersen de sonra mı alırsın gene bilmiyom.” (K1)

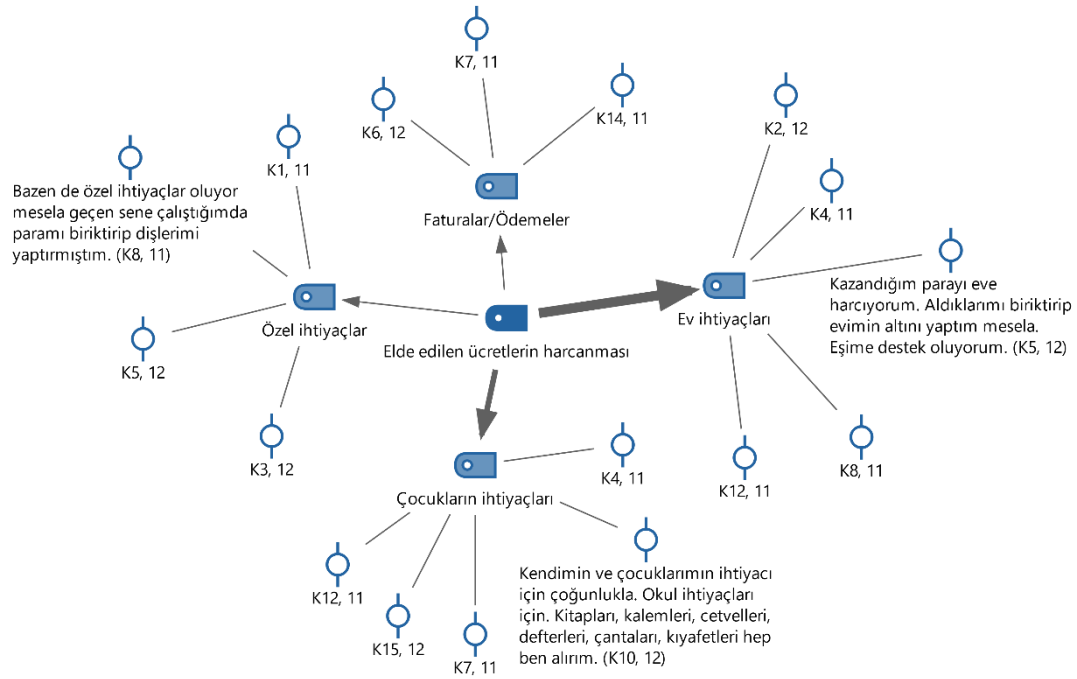
Katılımcıların biri patronun kendisinin ücretleri dağıttığını ifade ederken biri ise tarla sahibinin akrabası olduğunu ve ondan aldığını dile getirmiştir:

“Eltimin tarlasında çalışırız ailecek. O yüzden benim eltim veriyor parayı. Genelde toplar verir 15 güne bir ama ben sıkışırsam daha erken de verdiği olur.” (K6)

Katılımcılardan kimisi bekletilip de verilmesine itiraz ederken kimi de paralarını bazı zamanlar alamadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili bir katılımcı şu ifadelerde bulunmuştur:

“Kimisi vermiyor kapkaççı diyoruz ona. Mesela adamı tanımıyorsun ama işine gidiyorsun bugün vercem yarın vercem adam battım yattım çamura battım para yok diyo, oluyo bunlar yani. Kimisi geç veriyor bir anlamı kalmıyor. Yevmiyen birikiyor birikiyor az az veriyor çalıştığını vermiyor. Ben isterim ki çalıştığım an verilse hani bana enerji gelir daha çok çalışsam gelir ama ben çalışayım çalışayım, para almayayım sonunda veya çok geç versinler, değeri kaybolsun. Hem vücudum yıpransın hem kafam yıpransın yani ucunda para da yok ne gerek var. (K3)

• **Elde edilen ücretlerin harcanması**

Şekil 4. Elde Edilen Ücretlerin Harcanması Maddesine Yönelik Görüşlerin Dağılımını Gösteren Kod Alt Kod Bölümler Modeli

Katılımcıların bu başlık altında verdiği cevaplar 4 kategoriye ayrılmıştır: Özel ihtiyaçlar (4), Faturalar/Ödemeler (3), Ev ihtiyaçları (12), Çocukların ihtiyaçları (8). Elde ettiği ücretleri evin ihtiyaçlarına harcayan bir katılımcı bu konuyu şu şekilde aktarmıştır:

“Aileme destek için harcıyorum. Mesela bi mutfak ihtiyacı alıyorum. Ya da evin bi faturasını ödeyebiliyorum. Ev eşyası falan alıyorum. Bi bayan zaten ne için çalışır. Ya kıyafetini alır ya yiyecek alır. Ya bir çeyiz alır birikim yapar.” (K2)

Elde ettiği ücretleri “çocukların ihtiyaçları” için harcadığını ifade eden K4, bu durumdan şöyle bahsetmiştir:

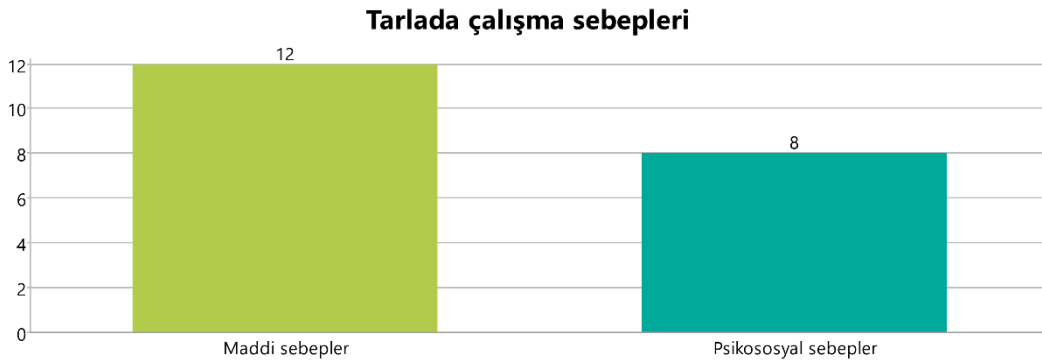
“Ben aldığım parayı genelde çocuklarımın eğitimi için harcarım. Çünkü kocanın parası anca eve yetiyor, çocuklar da okumasın mı, kitaptı, dershaneydi, geliş gidişti mecbur para lazım. Koca yetemediğinde ben karşıyorum. Mesela büyük kızım bu sene Ankara’yı kazandı, tıp okuyor şu an.” (K4)

Elde ettiği ücretleri özel ihtiyacı için harcayan 8 katılımcıdan biri de konuyu şu şekilde açıklamıştır:

“Özel ihtiyaçlarımız için kullanırız. Kızımla yiyip, içip, geziyoruz. Aldığım parayı kızımla kendime harcıyorum aslında yani bu bana özgü bir şey tabii. Çünkü benim tarlada şahit olduklarım hep farklı şeyler yani daha farklı şeyler de var. Hep ihtiyaç için harcayan da var evi geçindirmek için. Çünkü mesela kiminin kocası hiç çalışmaz kahvede oturur. Hani bunu da söyleyemez öyle dışarıda falan. Yani sadece kadın parası yerler. Kadın tarlada çalışır, akşama kadar kendini harap eder. Sonra bütün parası eve gider kendine hiç haralayamaz. Ben çok gördüm buna şahit oldum tarlada yani. Ben kızımla yiyip içip gezmeye harcarım.” (K3)

2.2.Tarlada Çalışma Sebepleri

Katılımcıların tarlada çalışma sebepleri “maddi sebepler” ve “psikososyal sebepler” olmak üzere iki kategoride değerlendirilmiştir. Katılımcıların cevapları incelendiğinde toplamda 12 cevabın maddi sebepler kategorisinde, 8 cevabın psikososyal sebepler kategorisinde olduğu saptanmıştır.

Şekil 5. Tarlada Çalışma Sebepleri Grafiği

Katılımcılardan K3, tarlada çalışma sebebi olarak maddi sebebi şu şekilde öne sürmüştür:

“Tabiki de para kazanmak için yani hiçbir insan oraya gecenin gününde hobi olsun diye gitmez yani.” (K3)

Bazı katılımcılar da psikososyal sebebini şöyle aktarmıştır:

“Evde sıkılınca tarlada daha eğlenceli bir vakit geçiyor. Stres atıyorum biraz da. Para kazanmak var tabii işin içinde ama en çok ruhum evde daralıyor benim. Ben evlenmeden önce 7 yaşından bu yana tarlalarda çalışırdım. Domates dikerdik, toplardık. Zeytinle uğraşırdık, bağ bahçe budardık. Alıştığım için evde biraz durunca daralıyorum. E komşuya gitsem onlar da hep tarlalarda olduğu için gidemiyorsun. En azından orada günün geçiyor yani, iyi geliyor.” (K5)

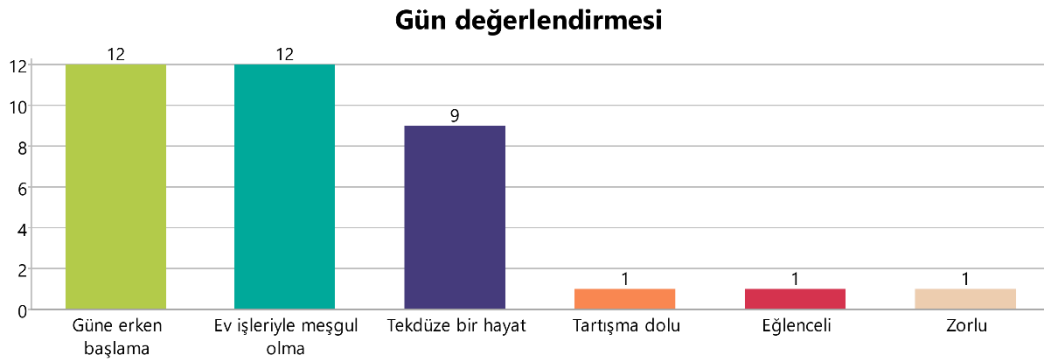
“Orada herkesin derdini dinleyebiliyon. Bak hele bak benim derdim var da onu dinleyince benim derdim ondan iyiymiş, dersin bir şey oldu muydu. Kafanı dağıtıyon en azından.” (K1)

Katılımcıların bazıları hem maddi hem sosyal hem de psikolojik açıdan sebepleri olduğunu anlatmıştır. Örneğin K4 kişisi:

“En önce sebepim para kazanmak. Onun dışında evde tüm gün oturmak insanı dayfaltıyor. İnsanın içine bi sıkıntı geliyor. Orada temiz hava alıyon, arkadaşlarıyla bir iki konuşup muhabbet ediyon sana iyi geliyor.” şeklinde ifade etmiştir.

2.3.Gün Değerlendirmesi

Katılımcılardan tarlada çalıştığı bir gününü anlatması istenmiştir. Verilen cevaplar içeriğindeki baskın kavramlara göre 6 gruba ayrılmıştır. Cevaplar göz önünde bulundurulduğunda 12’si güne erken başladığını, 12’si işten sonra ev işleriyle ilgilendiğini, 9’u da tekdüze bir hayat sürdürdüğünü aktarmıştır.

Şekil

6. Gün Değerlendirmesi Grafiği

Katılımcılardan biri güne erken başladığını şöyle aktarmıştır:

“Gecenin gününde kalkıyorsun işte yani o kadar zor bişey ki normal bir insana desen ki o gecenin saatinde kalk evde olsan bile o saatte kalkmazsın. Sabah 4 buçuk gibi kalkıyorsun kahvaltı yapıp hazırlanıp çıkana kadar saat 6 oluyor.” (K3)

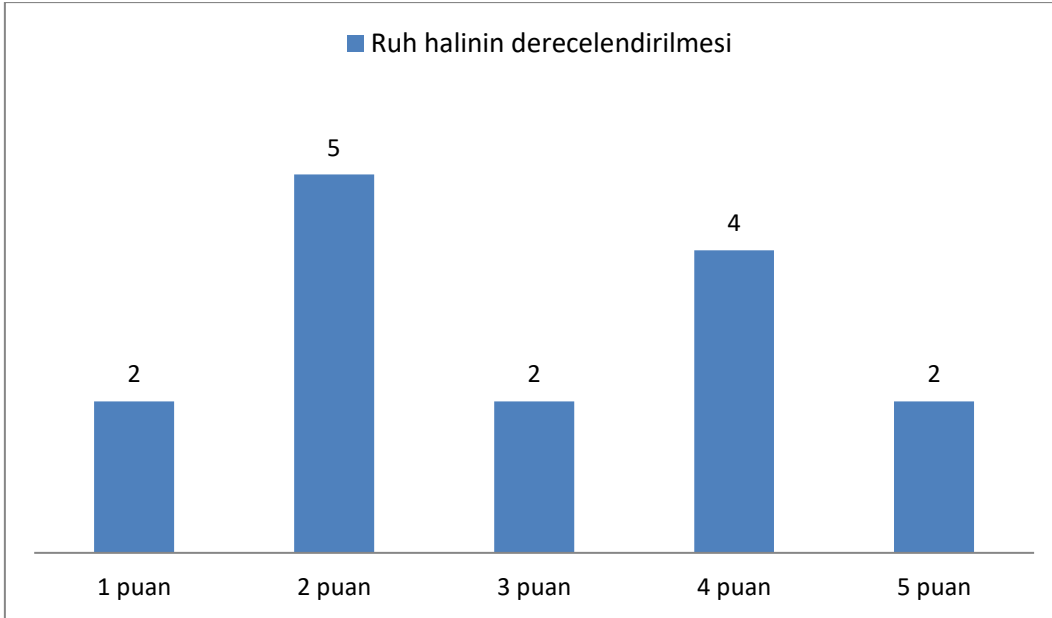
K4 katılımcısı gün içinde işten geldikten sonra ev işleriyle ilgilendiğini, hayatının tekdüze bir şekilde geçtiğini şöyle ifade etmiştir:

“Eve gelince iş biter mi tabi bitmez. Önce bi dışarıda dış kıyafetlerimi çıkarırım, çırpır bir kenara korum. Sonra evde kıyafetleri çıkarıp makineye atarım. Onlar yıkanırken ben de bi banyoya girerim hızlıca yıkanıp çamaşırları serer, yemeğe koyulurum. Evi toplar, yemek ye, bulaşıktı çaydı derken gece olur erkenden yatarım, sabah tekrar iş. Böyle sürer gider.” (K4)

K8 katılımcısı gün içinde kavgaların çok olduğunu ve gününün genelde tartışma dolu geçtiğini “...Tüm günüm tartışma içerisinde geçiyor. Yanımızda birçok işçi var. En iyi çalışan, en iyi palet çıkartan biziz ama en çok kavga olan grup da biziz. Tartışmalar çok oluyor çavuşla işçiler arasında.” şeklinde aktarmıştır.

2.4.Ruh Halinin Derecelendirilmesi

Katılımcılara gün içinde kendilerini ruhen nasıl hissettikleri sorulmuş ve 1 çok kötü, 5 çok iyi olmak üzere 1’den 5’e kadar puan vermeleri istenmiştir. Katılımcıların ikisi 5, dördü 4, ikisi 3, beşi 2 ve ikisi 1 derecelerini vermişlerdir.

Şekil 7. Ruh Halinin Derecelendirilmesi Grafiği

Gün içindeki ruh haline 5 puan veren katılımcılardan biri neden 5 puan verdiğini şöyle açıklamıştır:

“Gün içinde zeytin topluyoruz ya, gün içinde ruhen öyle rahat oluyon ki sade ona odaklandığın için hiç bişey düşünmeyon. Sergeni ser, zeytini tırmıklan sıyrır, çuvalı getir, zeytini kat, yeşillik seç, siyah seç. Çok güzel. Ben 5 veriyorum. En yükseğini. Tam bana göre. Benim psikolojime göre.” (K6)

1 puan veren katılımcılardan biri de nedenini şu şekilde aktarmıştır:

“1 veriyorum. Çok kötü hissediyorum çünkü çalışmak istemiyorum. Yani zorla gidiyorum aslında. Zaten tüm yıl çalışmıyorum yaz olunca bırakıyorum yaylaya çıkıyorum birikmiş parayla idare ediyorum.” (K8)

Ruh hali için 2 puan veren katılımcı sayısı diğerlerinden fazladır. Bunun sebebinin genellikle yorgunluk ve yoğunluktan kaynaklı olduğu katılımcıların cevaplarından anlaşılmaktadır:

“Sabah dinç oluyorum erken kalktığım için, öğlene kadar çalışsam 4 veririm ama akşama kadar çalışıyorum genelde, o yüzden 2 verebilirim derece olarak. Çünkü çok yoruluyorum, ağrılarım oluyor.” (K11)

“Yorgun oluyorum. 2 derece derim. Uykusuz oluyorsun. Toprakla uğraşmaktan çok yoruluyorsun. Eve gidince hiçbir şey yapmak gelmiyor içinden” (K15)

2.5.Hayal Edilen Meslek

Tarlada çalışan kadınlara, okuma imkanları olsaydı/geçmişe dönebilselerdi hangi mesleğe sahip olmak istedikleri ve nedenleri sorulmuş, 5 farklı cevaba ulaşılmıştır. Katılımcıların çoğu (8 kişi) hayal ettiği mesleğin “öğretmenlik” olduğunu söylemişlerdir. Diğer katılımcılar ise “polis (2)”, “hemşire (2)”, “memur (2)”, “doktor (1)” olmak istediklerini dile getirmişlerdir.

Öğretmen olmak istemelerinin sebeplerini bazı katılımcılar gözleri dolu ve duygusal bir durumdayken aktarmıştır:

“Öğretmen olmak isterdim. Ana sınıfı öğretmenliği mesela. Çocuklarla aram iyi çünkü severim yani. Okutsalardı eğer, çok isterdim ben. Bir de bir kadın için en iyi meslek bence. Okula gidiyon, geliyon evine de bakabiliyon. Çok da tatilin var. Rahat meslek yani.” (K10)

“Öğretmen olmak isterdim. Hep onu isterdim. Yani bilmiyorum çocukları çok severdim yani hala seviyorum. Benim okuma fırsatım olmadı... Hani ailem tarafından destek verilmedi bana. Allah’ım inşallah yani yeni nesil bilmiyorum inşallah gümbür gümbür gelir de hepsi okuyuverir ve güzel insanlar olurlar.”(K3)

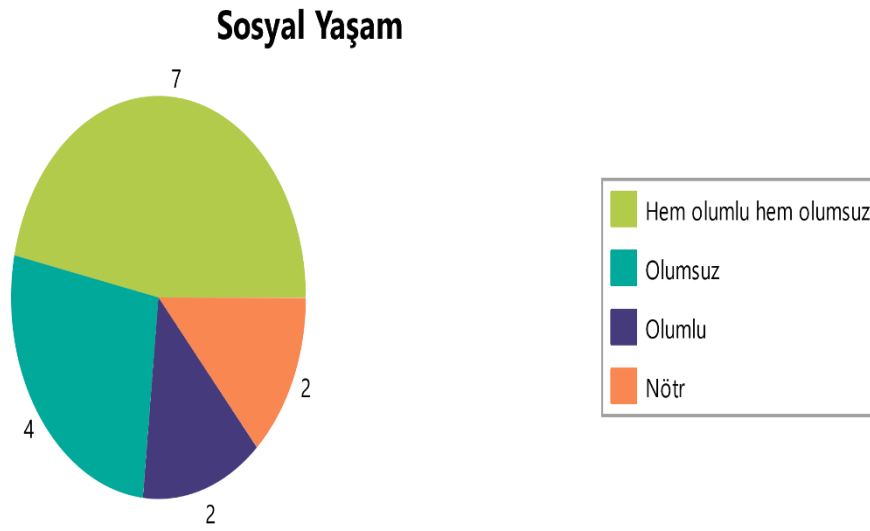
“Küçüklüğümüz bizim ne bileyim... İlkokula gittik beni öğretmen çok okutmak istedi. Ben öğretmen olmayı çok hayal ederdim. Aah ah... Dedem rahmetlik kız çocuğu okur mu dedi. Göndermedi beni. Ev tutulcak, hu olacak bu olacak dedi göndermedi. Tabi insanın hayali olma mı olur tabi bi memur olsan öğretmen olsan mesela... Ben öğretmenliğe daha çok özlem duyardım yani. Heveslenirdim. Hoşuma giderdi. Öğretmeni görünce böyle çok hoşuma giderdi. Rezilliğidi bizim kızım, çok rezillik. Biz okula giderdik, annemgil yaylaya göçerdi sabah gelirdik 1 saatti yol. Öğleden sonra bi de okuldan 1 saat yürür yaylaya giderdik yayan... Okusam öğretmen olmak isterdim yani işte. Olmadı...” (K6)

Bir katılımcı da memur olmak istediğini şöyle ifade etmiştir:

“Masa başı memuru olmak isterdim. Düzenli bir iş çünkü, maaşın düzenli, paranın ne zaman sana geldiği belli. Masada oturuyorsun da işini öyle yapıyorsun. Gün boyu güneş altında değilsin, tarlada çamurda değilsin.” (K11)

3. Sosyal Yaşam

Katılımcıların sosyal hayatlarıyla ilgili ifadeleri doğrultusunda “sosyal yaşam” ana teması oluşturulmuştur. Katılımcıların iş hayatının sosyal yaşamlarına etkileri hakkında verdiği ifadeler “olumlu”, “olumsuz”, “nötr” ve “hem olumlu hem olumsuz” şeklinde dört başlık altında incelenmiştir.

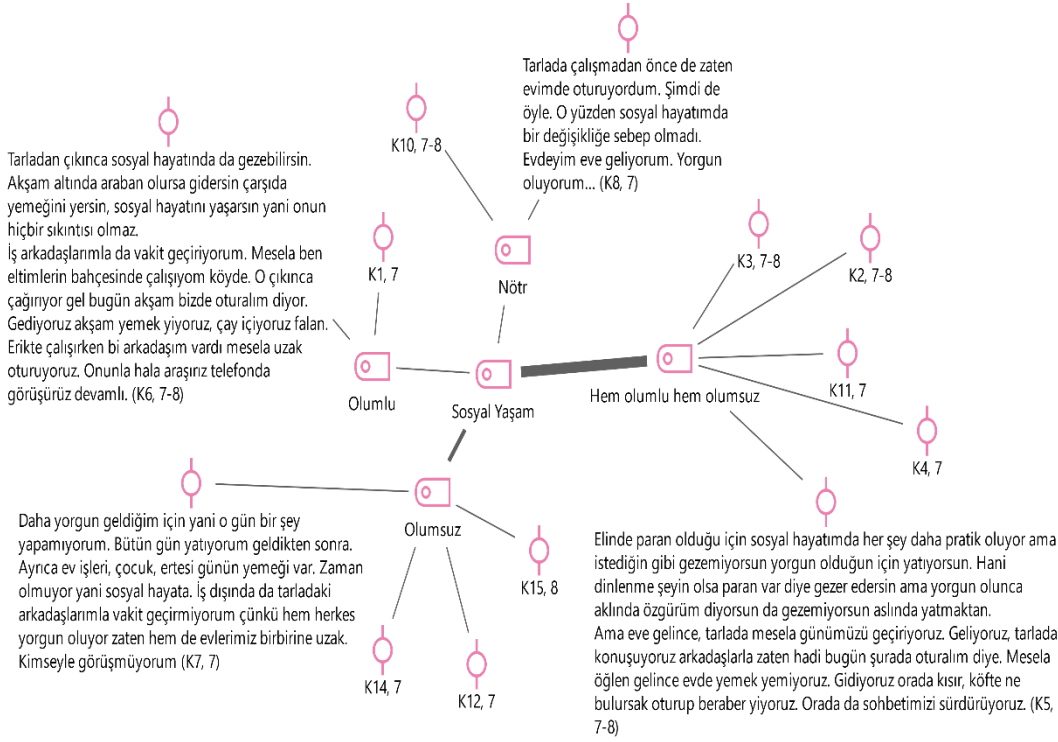

Şekil

8. Katılımcıların Sosyal Yaşamına Dair Daire Grafiği

Şekle bakıldığında katılımcıların 7’si sosyal yaşamlarının hem olumlu hem de olumsuz olarak etkilendiğini ifade ederken, 4’ü olumsuz, 2’si olumlu etkilendiği belirtmiştir. Katılımcıların 2’si çalışma hayatının sosyal yaşamını hiç etkilemediğini belirtmiştir. Bu konu hakkında genel bir bütünlük sağlamak amacıyla aşağıdaki şekilden yararlanılmıştır.

“Tarlada Çalışan Kadın Olmak” Olgusu Üzerine Nitel Bir Araştırma: Silifke Örneği

Şekil

9. Sosyal Yaşam Koduna Yönelik Kod Alt Kod Bölümler Modeli

Çalışma hayatının zorlukları dolayısıyla sosyal yaşamlarının olumsuz etkilendiğini ancak iş arkadaşlarıyla geçirilen vakit doğrultusunda çalışma hayatının olumlu anlamda da kendilerine katkıda bulunduğu anlaşılan katılımcılardan biri bu konuyu şöyle dile getirmiştir:

“Tarlada çalışınca biraz alışveriş özgürlüğün oluyor. Öbür türlü de geçimine katkı oluyor. Ama sosyal olarak olumsuz etkiliyor. Bedenen çok yoruluyorsun o yüzden bir yere gidemiyorsun gelince. Ama mesela çalıştığımız arkadaşlarımızla iş olmadığı zaman toplaşyoruz, gün yapıyoruz mesela. Oturuyoruz, eğleniyoruz. Yiyip, içip, dağılıyoruz. Mesela şimdi buradaki komşuların bazıları hep iş arkadaşım. Ben normalde komşularla böyle karışmıyordum. İşe gidip de alışınca normal hayatta esas arkadaşlarım oldu yani onlar. O açıdan da olumlu mesela.” (K2)

Bir katılımcı da tarlada çalışmanın onu olumsuz etkilediğine dair ifadede bulunmuştur:

“Sosyal hayatımız yok zaten. Bi sosyal hayatımız yok. Akşam gelince evde zamanımız geçiyor. Sabah erken saatlerde tarlaya gidip akşam geldiğimiz için anca evle uğraşyoruz, başka bir aktivitemiz olmuyor yani. Arkadaşlarımızla zaman da geçiremiyoruz çünkü haftanın 7 günü işe gidiyoruz.” (K12)

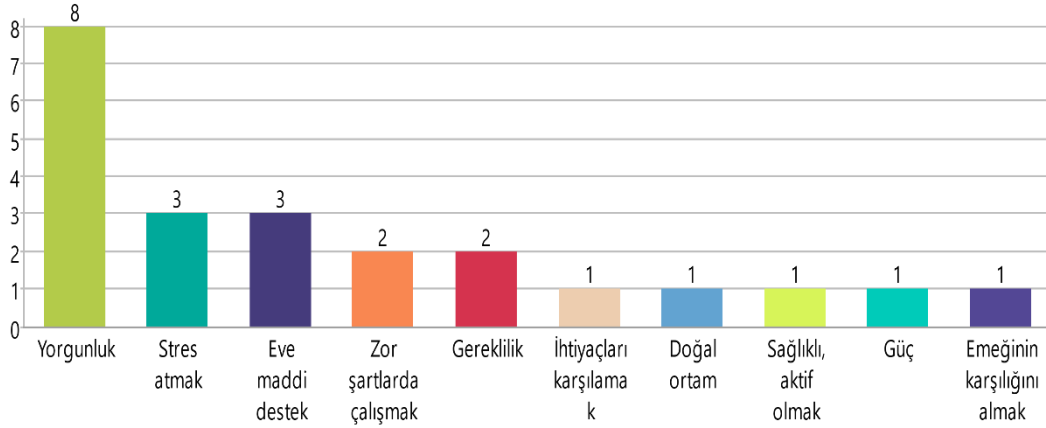
Belirtilen ifadelerden de anlaşılacağı üzere tarlada çalışmak, beden yorgunluğuna sebep olmaktadır ve kadınlar, eve geldiklerinde evde de onları bekleyen birtakım sorumluluklar olduğu için, dinlenmeye fırsat bulamamakta ve sosyal yaşamları bu açıdan olumsuz etkilenmektedir. Bununla birlikte vakit geçirecekleri kişilere tarlada da

ulaşabildikleri, tarlada çalışırken aynı zamanda arkadaş da bulabildikleri için, psikolojik olarak kendilerini açık havada ya da çalışırken daha iyi hissettikleri için tarlada çalışmanın sosyal yaşamlarına olumlu etkide de bulunduğunu ifade etmişlerdir.

4. “Tarlada Çalışan Kadın Olmak” Algısı

Araştırmaya katılan 15 katılımcıya “Tarlada çalışan kadın olmak sizce ne demektir?” sorusu yönlendirilmiş ve 10 adet farklı cevap elde edilmiştir. Elde edilen cevaplar “Tarlada Çalışan Kadın Olmak” Algısı ana teması altında değerlendirilmiştir. Katılımcıların bazıları cevaplarında konu hakkında birçok şeyi ifade ettikleri için araştırmanın amacı doğrultusunda her bir cevaba ayrı ayrı kodlar eklenmiştir.

Tarlada Çalışan Kadın Olmak Algısı

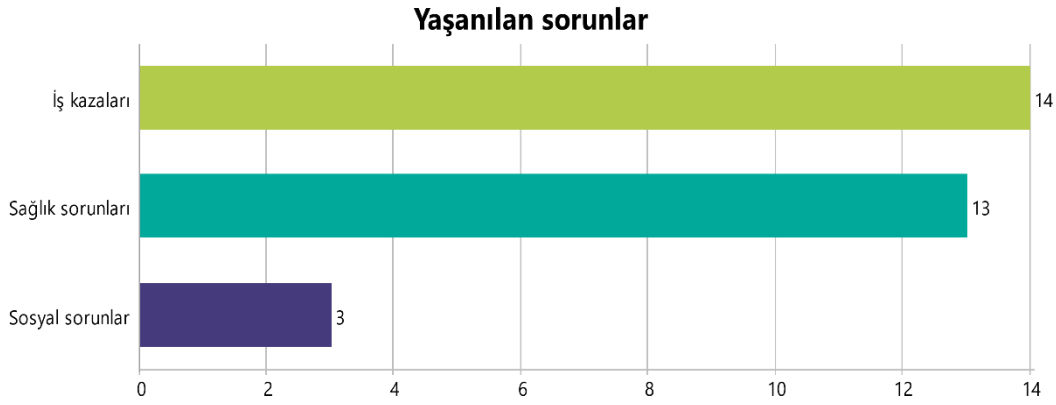
Şekil

10. Katılımcıların “Tarlada Çalışan Kadın Olmak” Algısına Dair Grafik

Elde edilen 23 ifadenin 8’inin “yorgunluk”, 3’ünün “stres atmak”, 3’ünün “eve maddi destek”, 2’sinin “zor şartlarda çalışmak”, 2’sinin “gereklilik” kavramını ifade ettiği; aynı zamanda “ihtiyaçları karşılamak”, “doğal ortam”, “sağlıklı, aktif olmak”, “güç”, “emeğinin karşılığını almak” kavramlarının da ifade ettiği görülmüştür. Bazı katılımcıların ifadelerinin de bulunduğu kod haritası aşağıda gösterilmiştir.

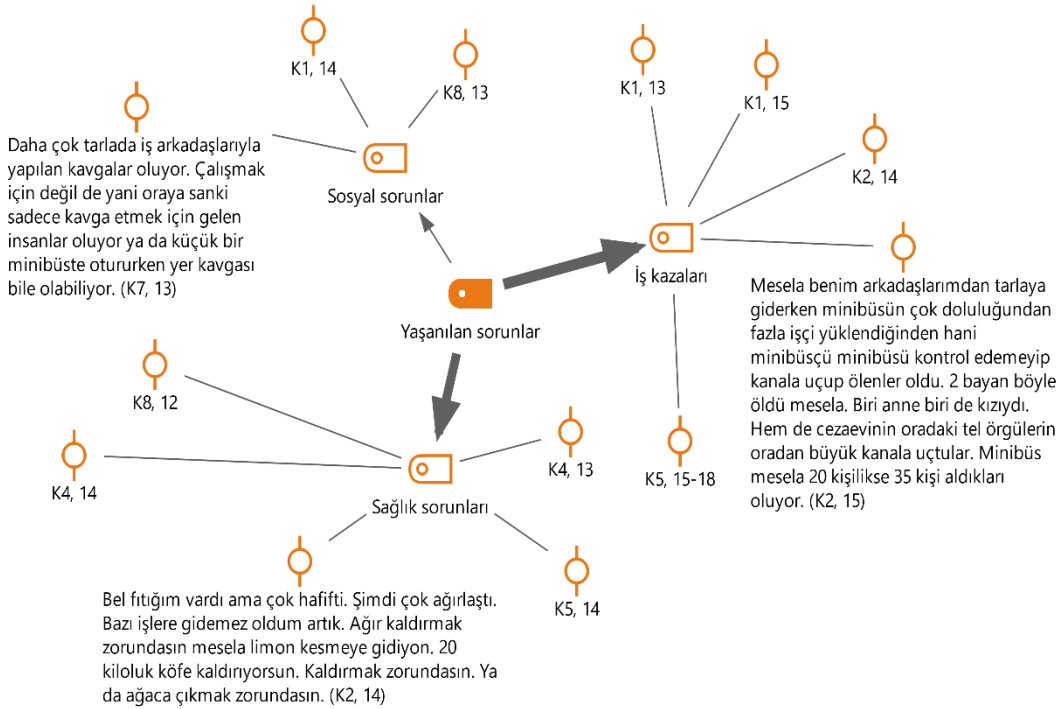
5. Yaşanılan Sorunlar

Katılımcıların tarlada çalıştıkları süre boyunca yaşadığı sorunlar ve tarladan eve geldiklerinde evde yaşadığı sorunlar ifade ettikleri şekilde değerlendirilmiş, “yaşanılan sorunlar” ana teması oluşturulmuştur. Bu başlık altında 3 alt tema bulunmaktadır.

Şekil 12. Yaşanılan Sorunlara Dair Grafik

Katılımcıların neredeyse tamamı (14 kişi) görüşme esnasında kendi ya da bir arkadaşının yaşadığı iş kazalarından bahsetmiştir. Katılımcıların 13’ü kendi sağlık sorunlarından bahsetmiştir. 3 katılımcı da yaşadığı sosyal soruna değinmiştir.

Şekil 13. Yaşanılan Sorunlar Koduna Yönelik Kod Alt Kod Bölümler Modeli

Şekilde ifade edilen olaylar dışında katılımcılardan bazılarının yaşadığı iş kazaları şu şekildedir:

“Evvelce alay eden diye söylemedim bi de hindi bir şey olur, duyulur. Ama sen isim, mahalle verilmeyecek dedin, anlatıvereyim. Kamyonet gelmedi o gün, 3 tekerlekliyle 6-7 kişi vardık. Birinin bahçesini kaza gidecektik. Yolda giderdik bir savrulduk, bereket kanala uçtuk. Suyun içine düştük, bir kafalarımız gözüküyordu. Gözümün önüne sadece çocuklarım geldi, napacak bunlar tek başına dedim, ben ölürsem aç

susuz kalırlar dedim. Koca kanalın içine düştük, sonra tövbe etmişim tarlaya gitmeycem diye de yine başladım işte baya geçti bu olay olalı...” (K1)

“Kilolu olduğum için mesela ben limon ağacına çıktım. Ayağımın altındaki dal kırıldı. Dalda askıda kaldım ve kolumun lifleri sündü. 100 kilonun üstünde olduğum için kolum dayanmadı. İşçisin, çalışmak zorundasın. Ağaca çıkacaksın dendiği için, benim genelde dizimden ve belimden sorunum olduğu için çömeli kalkamadığım için ağaca çıkayım bari diyordum. Ama ben askıda kaldım. Bağırardım çok ciddiye almadılar, kimse gelmedi. Ayağımın altında 2 metre yükseklik vardı. Gövdemi elimle ileriye çekerekten indim. Şimdi sol kolum sakat... (K2)

Bir katılımcı da başkasının başına gelen bir olaydan çok etkilendiğini ifade etmiştir:

“İş kazası olmuştu. 3-4 sene olmuştu. Arkadaşımın biri zeytin ağacından düşmüştü ve kafasını yarıdı. Kafasını yarıdığı, kanadığı halde doktora gitmedi, tekrar devam etti. O beni çok etkilemişti. Baya da yaşlı bir bayandı yani yapan kişi de. Gitmedi, inat etti, bişeyim yok benim dedi. Devam etti işe yani, hayret etmişim ihtiyacı o kadar fazla mı var acaba demiştim, o beni çok etkilemişti.” (K10)

Katılımcıların ifadelerine göre önceki sağlık sorunları tarlada çalıştıktan sonra tetiklemiş, sağlık sorunu bulunmayanların çoğunun da tarlada çalışmaya başladıktan sonra sağlık sorunları ortaya çıkmıştır. Bunlar bazısında çalışmaktan bazısında iş kazalarından dolayı meydana gelmiştir. İki katılımcı bu durumdan şöyle bahsetmiştir:

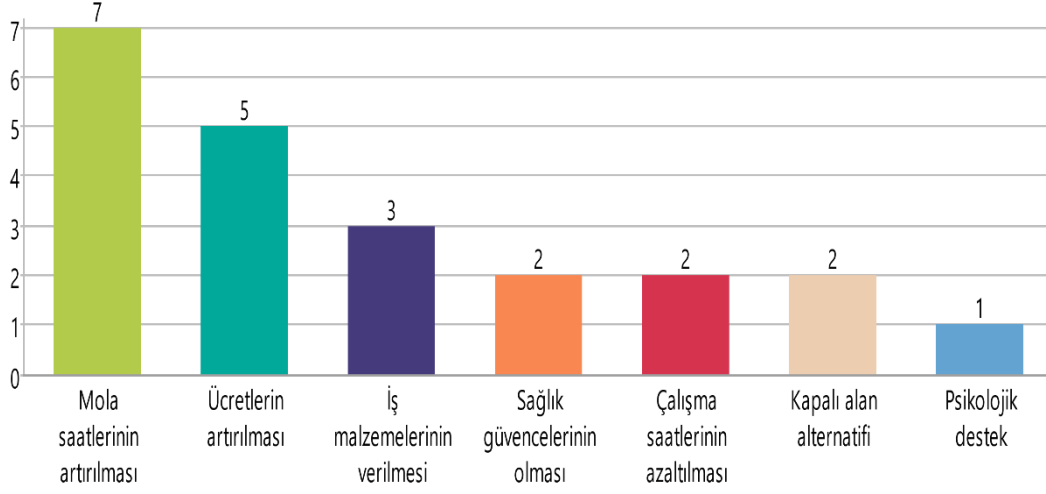
“Ayaklarda belde tutulmalar oldu. Kolum tutmaz oldu mesela yukarı kaldıramıyom artık çok. Önceki rahatsızlıklarımı tetikledi. Önceden de çok hastalığım vardı. Onları hep tetikledi tabi.” (K5)

“Benim kalıcı bir sağlık sorunum olmadı. Gençliğimden sanırım. Ama olan çok insan vardı. Böbrek hastası olan, belini kolunu inciten, fıtık olan, ayağı alçıya alınan insanlar var tabi. Yani el, cilt sorunlarını sağlık sorunundan saymadım tabi çünkü herkeste oluyor zaten. Ona sıra gelinceye kadar ohoo. Susuz kalan, üşüten çok kişi böbrek hastası oldu yani gözlerimle gördüm, şahit oldum. (K3)

6. Çalışma Şartlarının İyileştirilmesi İçin Öneriler

Katılımcılara “Tarlada çalışırken daha rahat olmanız/çalışmanız için ne gibi değişiklikler yapılmalı?” sorusu sorularak verilen cevaplar doğrultusunda sonuç ve öneriler kısmı oluşturulmuştur. Kadınların önerileri analiz edilmiş ve 7 başlık altında değerlendirilmiştir.

Çalışma Şartlarının İyileştirilmesi İçin Öneriler

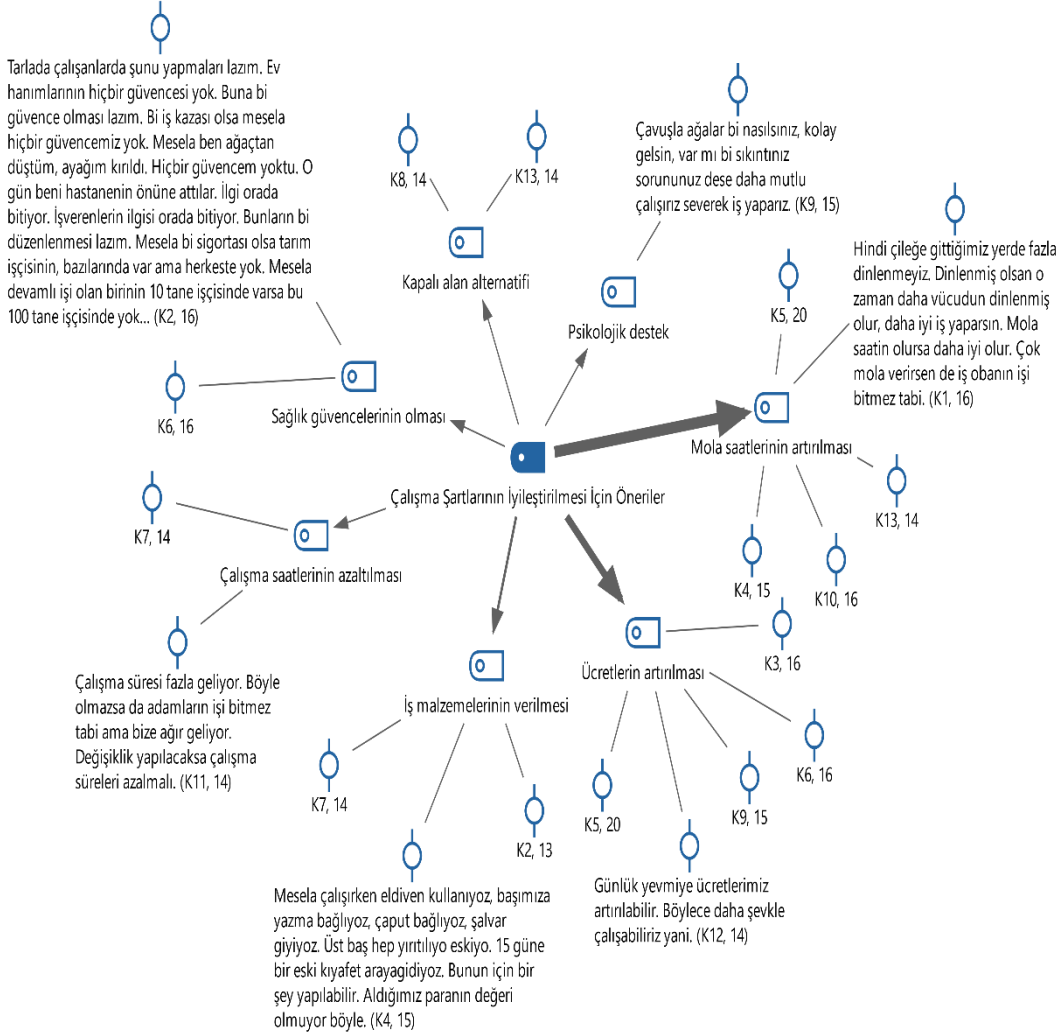
Şekil

14. Çalışma Şartlarının İyileştirilmesi İçin Öneriler Grafiği

Katılımcıların ifadesine göre bu başlık altında 22 bulguya ulaşılmıştır. Elde edilen bulguların 7’si “mola saatlerinin artırılması”, 5’i “ücretlerin artırılması”, 3’ü “iş malzemelerinin verilmesi” şeklindedir. Katılımcıların ifadelerinin arasında en çok önerilenin “mola saatlerinin artırılması” olduğu görülmektedir.

Çalışma şartlarının iyileştirilmesi için önerilen çözümler açısından katılımcıların ifadelerinin bir kısmı şekildeki gibidir:

“Tarlada Çalışan Kadın Olmak” Olgusu Üzerine Nitel Bir Araştırma: Silifke Örneği

Şekil 15. Çalışma Şartlarının İyileştirilmesi İçin Öneriler Koduna Yönelik Model

Şekilde gösterilen öneriler dışında “kapalı alan alternatifi” önerisinde bulunan katılımcılar, güneş altında çok durduklarından en azından tezgahta duranlar için gölgede çalışma imkanı verilmesi gerektiğinden, özellikle yağmurlu havalarda kapalı alanda çalışılmasının daha doğru olduğundan bahsetmişlerdir:

“Bence biraz daha bahçede, tezgahta duranlar için gölge olsun diye muşamba serilebilir yani sera tarzı yapılabilir herkesin daha kolay çalışabilmesi için.” (K8)

“Mesela yağmurlu havada açık yerde çalışmak yerine depoda çalışılabilir.” (K13)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde çalışma yaşamında kadınlarla ilgili çeşitli araştırmalar yapılmasına rağmen tarlada çalışan kadınların çalışma ve yaşam şartlarını, sağlık sorunlarını, psikososyal sorunlarını, istek ve beklentilerini, sorunlara karşı çözüm önerilerini ele alan tarlada çalışan kadın hakkında spesifik çalışmalar yok denecek kadar azdır.

Araştırmada, tarlada çalışan kadınlara göre tarladaki çalışma hayatının ve “tarlada çalışan kadın olmak” algısının ne anlam ifade ettiği çalışılmıştır. Tarlada çalışan kadın olmanın bireylerde psikolojik, ekonomik ve sosyal etkiler oluşturacağı öngörüsünden hareketle tarlada ve tarla dışında yaşanan sorunlar, çalışma ve yaşam koşulları, beklentiler görüşme verileri ışığında kodlanmıştır. Tarlada çalışan kadınların hayatlarında yaşadığı birtakım zorluklar, çalışma hayatında memnun olduğu noktalar ve memnun kalmadıkları durumlar, hayatlarından ufak kesitler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Son olarak ise katılımcıların tarlada yaşadığı sorunların çözümüne, çalışma koşullarının iyileştirilmesine yönelik önerileri açıklanmıştır. Açıklanan öneriler makalenin sonuç ve öneriler kısmına da ışık tutmuştur.

Mersin’in Silifke ilçesinde yaşayan ve tarlada çalışan 15 kadın, “tarlada çalışan kadın” olmayı genel olarak “yorgunluk, stres atmak, eve maddi destek sağlamak” olarak algılamaktadır. Kimisi de bu durumun bir güç ifade ettiğini, emeğinin karşılığını almak ve zor şartlarda çalışmak olduğunu belirtmektedir. Görüşülen kadınların tarlada çalışan kadın olmaya yönelik bu algıları, tarlada çalışan diğer birçok kadın için de olasıdır. Bu nedenle çalışmanın genelleştirilebilmesi amacıyla nicel yöntemlerle ve farklı illerde de uygulanması mümkün görünmektedir. Araştırmada 25-62 yaş arası kadınlara ulaşılmış ve 35 yaşın altındaki kadınların tamamının tarlada çalışan kadın olmak algısını “kendinde olmamak, yorgun olmak, zorluk” olarak adlandırdığı görülmüştür. Aynı zamanda tarlada çalışan kadın olmanın sosyal hayatlarını da olumsuz etkilediğini vurgulamışlardır. Tarlaya gitme sebeplerinin maddi kazanç sağlamak olduğunu hatta tarlada çalışan kadınların başka bir amaçla tarlaya neden gittiklerini anlamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu da tarlada çalışan kadınlarda orta yaş altındaki kesimin istedikleri yaşam tarzının ve beklentilerinin daha farklı bir seyirde olduğunu göstermektedir.

Tarlada yaşanan sorunlarda ilk sırada iş kazalarının, ardından sağlık sorunlarının yer aldığı görülmektedir. Tarlada çalışan kadınlar, çalışmaya giderken yolda yaşanan tehlikeli ve sağlıksız ulaşım şartlarından, çalışma esnasındaki iş kazalarından oldukça fazla bahsetmişlerdir. Yaşanan tehlikeli ulaşım şartlarının önlenmesi açısından kötü hava şartlarında tarlaya gidilmemesi, tarlaya gittikleri aracın fazla sayıda işçi almaması önerilerinde bulunmakla birlikte olayların ardından yaşadıkları mağduriyetin giderilmesi açısından da sosyal güvencelerinin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Yaşanan iş kazalarının da azalması ve zararın en aza indirgenmesi için düşme ve bayılma tehlikesi açısından gerekli tedbirlerin alınması, tarlada çalışan kadınların çalıştıkları yerlerde ilk yardım çantalarının bulunmasının sağlanması ve bu konuda yeterli sayıda işçiye özellikle kadın işçilere ilk yardım eğitiminin verilmesi gerekmektedir.

Yaşanan sağlık sorunlarından birisi de, kadınlar her ne kadar bunun bir sağlık sorunu olduğunu ifade etmeseler de, cilt hastalıkları ve güneş lekeleridir. Bunun için özellikle

uzun eldivenlerin kullanılması, şapka takılması, çok sıcak zamanlarda tarlalarda bulunulmaması gerekmektedir. Ancak işverenler, ürünlerin hasar görmemesi gerektiği düşüncesiyle çalışanların eldiven kullanmamalarını ya da ince ameliyat eldivenlerini kullanmalarını söylemektedir. Ayrıca kadınlar, kıyafetlerinin ve iş malzemelerinin birçok sebepten dolayı çabuk yıprandığını ve aldıkları ücretlerin bir kısmını bu malzemeleri alarak harcadıklarını, işverenlerin ya da devletin iş malzemesi desteği yapması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun için gerekli mecralarla görüşülüp bu desteğin belli periyotlarla sağlanması gerektiği düşünülmektedir.

Tarlada çalışan kadınların çalışma şartlarının iyileştirilmesi adına en çok önerdikleri çözümler, mola saatlerinin artırılması ve verilen ücretlerin artırılmasıdır. Çalışma saatlerinin azaltılması gerektiği de önerilen çözümlerdendir. Bu konuda işverenleri de anladıklarını, çok fazla mola verilirse ya da tarlaya geç saatte gidilip erken gelinirse işlerin bitmeyeceğini, istedikleri miktarda ürün elde edilemeyeceğini ancak bu şekilde de kendi fiziksel ve ruhsal sağlıklarını olumsuz etkilediğini ve sosyal hayatlarından mahrum kaldıklarını ifade etmektedirler. Bunun için iş saatlerinin en azından 1 saat azaltılması ve mola saatlerinin de artırılması gerektiği düşünülmektedir. Ücretlerin verilmesi konusunda katılımcılar ücretlerin iş bittiği gün değil en az 15-20 gün sonra verildiğini ifade etmiştir. Verilen ücretlerin yetersizliği ve geç verilmesi sebebiyle kadınların motivasyonlarının azaldığı ve isteksiz çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu açıdan bakıldığında verilen ücretlerin artırılması ve ücretlerin zamanında verilmesi kadınların tarlada daha rahat bir şekilde çalışmasına imkan tanıyacaktır.

Önerilen çözümler arasında kapalı alan alternatifi de bulunmaktadır. Kışın çok soğuk ve yağmurlu havalarda kapalı yerlerde, yazın ise çok sıcak ve güneşli havalarda gölge olan yerlerde çalışmanın onlar için daha verimli bir çalışma getireceği, daha mutlu bir ortamda çalışacakları düşünülmektedir. Bunun için alternatif alanların yapılması, çalışmaların bu mekanlara uygun olarak şekillenmesi önerilmektedir.

Son olarak tarlada çalışan kadınların önerdiği bir diğer çözüm, psikolojik destek teması altında değerlendirilmiştir. Tarlada çalışan kadınlar, işverenlerin ya da çavuşların iş zamanlarında onlarla muhabbet etmesi, hatırlarını sorması, nasılsın demesi onların daha motive bir şekilde çalışmalarına sebep olacağını ifade etmektedir. Bu ifadeden yola çıkarak sosyal hizmet uygulaması olarak kadınlara bu açıdan zaman zaman psikososyal destek verilmesi gerektiği, verilen desteklerin devamlılığı açısından bunun önce bir proje daha sonra bir sosyal politikaya dönüştürülmesi gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Anonim, Türkiye’de Kırsal Kesimin Yapısı ve Kadınlar, TC. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, (2000).

- Aydoğdu, M. H. (2019). Tarım sektöründe çalışan kadınların işe bakışları ve memnuniyetleri üzerine bir araştırma. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 23(4), 380-390. DOI: 10.29050/harranziraat.555463
- Beleli, Ö. vd., (2013). *Mevsimlik Tarım İşçiliği ve Çocuklar: Sorun Analizi ve Politika Önerileri* (2. Basım). Kalkınma Atölyesi Yayını, Ankara: Altan Matbaası.
- Braun, V. ve Clarke, V. (2019). Psikolojide tematik analiz kullanımı. S. N. Şad, N. Özer ve A. Atlı (Çevirenler). *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 7(2), 873-898. doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.7c.2s.17m.
- Candan, E. & Özalp Günal, S. (2015). Türkiye’de tarımda kadın emeği. *TÜRKTOB Dergisi*, 1(16), 10-12.
- Erdoğan, M. (2009). Türkiye için metropol ve kır-kent tanımı önerisi, Yayınlanmamış TÜİK Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Kasımoğlu, E. (2006). Tarımda çalışan kadınların sorunları. Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.
- Kıray, M. (1999). “Sosyo-Ekonomik Hayatın Değişen Düzeni: Dört Köyün Monografik Karşılaştırılması”. Oya Baydar (Ed.), 75 Yılda Köyden şehirlere içinde. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları:151-162.
- McMillan, J.H. (2004). *Educational research: Fundamentals for the consumer* (4th edition). Boston : Pearson/A and B.
- Özbekmezci Ş, Sahil S. (2004). Mevsimlik tarım işçilerinin sosyal, ekonomik ve barınma sorunlarının analizi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 19 (3): 261-274.
- Schwandt, T. A. (1997). *Qualitative inquiry: A dictionary of terms*. Thousand Oaks, CA: Sage
- TÜİK. (2020). Türkiye İstatistik Kurumu. 20.12.2021 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2020-37484> adresinden erişildi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.